

"L'antifranquisme a Mallorca"

David Ginard i Feron (Palma, 1966) és un jove historiador mallorquí que ha especialitzat les seves investigacions en la història política sota el franquisme, o més concretament sobre l'oposició a Franco a Balears.

L'any 1991 David Ginard publicava *La resistència antifranquista a Mallorca (1939-1948)*, una anàlisi de la tímida oposició al franquisme tot just després de la victòria feixista a la Guerra Civil. Aquell treball s'afegia a tota una sèrie de treballs que en els dar-

ters anys s'han publicat a Mallorca sobre l'època del franquisme i la transició. Aquesta línia d'investigació, sempre a càrrec de joves historiadors com és el cas del mateix Ginard, es consolida any rere any. En aquesta ocasió David Ginard en fa una nova aportació: *L'esquerra mallorquina i el franquisme*.

El primer llibre de Ginard s'ocupà d'investigar les primeres mostres d'oposició organitzada al règim feixista. Ara la seva recerca, centrada en els anys seixanta, pretén aconseguir unes línies que puguin aportar una mena d'esquema del renaixement antifranquista. A pesar de les dificultats que comporta treballar en la investigació d'esdeveniments tan recents, Ginard es veu amb cor d'aventurar una explicació-resum sobre les dues èpoques de l'oposició: "Les dues èpoques són ben diferenciades. A la primera, durant els anys quaranta, hi ha un moviment de resistència antifeixista que generacional-

ment respon a la gent que va participar a la Guerra Civil; es tracta de grups que amb la victòria aliada a la Segona Guerra Mundial veuen la possibilitat d'enderrocar Franco. A final de la dècada, amb l'increment de la repressió, tot s'acaba i durant

a fou bàsicament esquerrà"

tota la dècada dels cinquanta no hi ha pràcticament res. Després, als anys seixanta, apareix una nova oposició, protagonitzada per noves generacions que ja no pertanyen exclusivament a la classe obrera, com als anys quaranta. És una nova oposició que es relaciona molt amb el món cultural, amb la resistència cultural catalanista. També és el moment en el qual es dona una forta immigració que d'alguna manera explica la revitalització sindical, sobretot en els àmbits laborals de la construcció i l'hoteleria".

El nou llibre de Ginard és una passa més en l'elaboració la seva tesi doctoral, que centrarà en l'oposició antifranquista exercida pel PCE i el moviment obrer, "un partit que evidentment va protagonitzar, si més no com a organització més forta, l'oposició al règim".

—*Així, doncs l'oposició a Franco a Mallorca va ser exclusivament comunista?*

—Sens dubte és la més important. Ara bé, és ben evident que dins el PCE hi havia gent que hi estava no per conviccions comunistes, sinó senzillament per antifranquisme. Podem dir que l'oposició va ser quasi exclusivament d'esquerreres, en un sentit més ample que no l'estricta de pertinença al PCE. L'antifranquisme a Mallorca va ser bàsicament d'esquerreres i la resistència de dretes, almenys organitzadament, no va existir, tot i que s'han de reconèixer algunes aportacions personals.

—*Com es produeix el compromís de l'oposició antifranquista amb la reivindicació nacional i cultural?*

—Durant la primera època, als anys quaranta, l'oposició era bàsicament castellanista, el català era present només de forma folklòrica. Això es produeix perquè l'esquerra era castellanista. Durant els anys seixanta l'esquerra a Mallorca assumeix els plantejaments lingüístics, culturals i nacionals, sobretot gràcies a Josep Maria Llompart, entre d'altres. El grup format per gent com Llompart o Climent Garau aportaren l'originalitat que comporta la connexió entre l'esquerra i el fet nacional i cultural.

—*El seu llibre s'ocupa de dues figures importants de l'oposició de postguerra com són Matilde Landa i Heriberto Quiñones. Quines relacions tingueren amb Mallorca?*

—Matilde Landa fou una de les organitzadores de la resistència comunista a l'interior, tot just després de la guerra. D'alguna manera el PCE la deixà penjada: quan tothom va fugir a l'exili, ella es va quedar a Madrid. Tot d'una és detinguda i condemnada a mort, però li commutaren la pena per trenta anys de presó. Com que era costum enviar certs presoners a llocs llunyans, Landa és enviada a la presó de Mallorca. Aquí entrarà en contacte amb l'escriptor Miquel Ferrà. Ella va organitzar el suport legal, dins de les presons, a moltes condemnades. Això significà que moltes se salvaren, si més no de la mort, gràcies a ella. L'estiu de l'any 40 arriba a Palma. Des de sempre fou molt pressionada, sobretot per les monges, perquè es convertís. Volien una operació d'imatge, per la personalitat de Landa. El setembre de 1942 es va suïcidar i va quedar com un símbol, com una màrtir del PCE.

—*I el cas de Quiñones?*

—És una figura cabdal de l'oposició dels primers temps. La relació amb Mallorca li ve des de la Segona República quan arriba, l'any 1931, a l'illa per organitzar les agrupacions comunistes. Era agent de la *Komintern* i va residir aquí fins el 1936, tot i que molt sovint passava llargues temporades a València. A Mallorca es va casar amb Aurora Picornell. A començament de 1939 és detingut a València. El fiquen al camp de concentració d'Albatera, d'on fugí l'abril. A València organitzarà l'oposició del PCE amb l'escriptor Gonçal Castelló. Després de diverses detencions i fugides és finalment afusellat a Madrid el 2 d'octubre de 1942. La figura de Quiñones ha estat molt discutida. Els dirigents del PCE a l'exili, molestos per l'autonomia amb què actuava Quiñones començaren a tenir divergències importants amb ell, fins arribar el punt que a mitjan anys quaranta la premsa comunista acusa Quiñones de col·laboracionista amb el règim. La *Història del PCE*, dirigida per La Pasionaria, l'acusà de ser un "provocador" i de ser el responsable de la gran caiguda de 1941, de resultes de la qual queda desfet el PCE a l'interior, després d'uns anys durant els quals Quiñones aconseguí crear una organització forta amb un parell de milers de militants.

—*Tornem a Mallorca, als anys seixanta, quan renaix el moviment sindical i més concretament apareixen les Comissions Obreres.*

—A la darrera dels seixanta, CC OO significa una nova oposició sense cap relació amb la resistència dels anys quaranta. És una oposició que sorgeix dels treballadors de l'hoteleria, molts dels quals havien arribat a l'illa a causa de la forta immigració que atreu el turisme i la construcció, que hi són la base principal de Comissions. Durant els primers anys setanta CC OO s'estén a uns altres sectors. La gran evolució s'esdevindrà a partir de la crisi de 1973-75, quan milers de treballadors passen a l'atur. Durant els anys 76 i 77 es produeixen importants mobilitzacions i vagues als sectors de la construcció, la metal·lúrgia i l'hoteleria. Els mesos de febrer i març de 1977 es fa la vaga de construcció més gran que mai no s'ha fet a les Illes. La majoria de les reivindicacions són acceptades. Aquell èxit marcarà a partir d'aleshores la gran força que arribarà a tenir CCOO a les Balears.

—*La força relativa de l'oposició, i més concretament del PCE, no es veu confirmada l'any 1977 en les primeres eleccions.*

—No, és cert que a Balears guanya les eleccions la UCD mentre que a l'esquerra s'erigeix en partit hegemònic el PSOE, que no havia tingut cap paper en l'oposició. En aquelles eleccions els grups més actius de l'oposició pràcticament desapareixen. El PCE obté només un 5%. El Partit Carlí, que a Mallorca havia tingut una certa activitat, esdevé molt residual i posteriorment desapareixerà... El PSOE serà la força hegemònica de l'esquerra, quan la veritat és que no havia fet res a l'oposició.

—*Res?*

—Res com a partit. En realitat el PSOE es refunda a Mallorca el 1974 sense cap tipus de connexió amb la història. La mostra més clara d'això és que l'any 1978 fan el congrés i l'anomenen com el primer congrés. És a dir, sense cap continuïtat històrica. Emilio Alonso, Fèlix Pons, Ramon Aguiló... [principals dirigents del PSOE durant l'inici de la transició i fins fa ben poc] no van ser persones amb significació a l'oposició.

Miquel Payeras